

Dissimilació *l-l > r > l*, en regla, i per tant és raonable partir de *juliola* com a forma bàsica. No sé si és exacta la forma del mot en: «cobrat l'ormeig, l'havia tret enflocat amb dues llargues *judrioles*, que debategaven mostrant per tots cantons la colorina del seu cos», Ruyra (*Pinya* 1, 25), on pot haver-hi un poc de confusió amb *judriola* < *lladriola* 'guardiola'; seria l'*Ophidium imberbe*, dit també *donzell* (*AlcM*). D'altra banda en una llista eivissenca de 1728 «los enfosos, rotgés, pagells, *gurriolas*, dentols -->» (*BSAL* III, 267) que deu ser grafia imperfecta per *guriolas*.

Les identificacions de nomenclatura científica no coincideixen totes: el *DFA*, iguala a la *lluerna*, el qual seria *Trigla cuculus* (ço que coincideix força amb Palmireno i OPou); *AlcM*, *Trigla corax*; *Plaja*, *Labrus dispar*. Però la *donzella* segons el *DFA* és *Julis vulgaris*, i segons *AlcM* *Julis mediterranea*. Com que hi ha dues o tres varietats (*juliola vera*, *ju. voladora*), entre les quals la denominació pot haver-se desplaçat, aquesta pluralitat d'identificacions no ens preocuparà. Ara bé la comunitat fonètica entre *JULIS* i *juliola*, afegint-se a aquesta identificació, donen una coincidència massa gran perquè pugui ser efecte d'un atzar.

La base seria un dim. **JULIOLA*, majorment natural perquè les jurioles que jo he vist pescar eren sempre un peix de cos prim i allargat sense ser gens gran (*DFA*. 15-50 cm., *AlcM* 30-40, però recordo haver-ne vist pescar de menys de 15 i tot). Sembla que **JULIOLA* hauria hagut de resultar *juy(l)ola/jullola*, però aquest detall es pot explicar per fàcils i convergents maneres: tractament mig-savi a causa d'una nomenclatura mèdico-legal o naturalista; o per una influència del nom del mes de juliol, segons etim. popular; o ajudant-hi factors de fonètica inductiva, que tant poden venir de dissimilació per la palatal inicial, com de diacrisi per la *l* final.

Ara bé ens consta que *JULIS* no és cap mot spectral de les escoles, perquè el *Coris Julis* de Linneu està ben establert que és el mateix que el peix *Julis* esmentat per Plini, i el *iulus* que va catalogar Polèmius Silvius, gal·lo-romà del S. v que ens lliurà moltes dotzenes de noms de peixos de mar i dels llacs alpins, (bastants d'origen gàllic o pre-romà però d'altres de llatins o llatinitzadors de procedència vària), com s'estableix en l'estudi de Polèmius en l'*ARom.* VI, 482.

Aquestes fonts antigues en què apareix el nom del *Julis* tant es presten, doncs, a admetre un nom llatí o tirrè pròpiament, com d'una procedència més llunyana. Segons Walde-H., a base d'una nota del lexicòleg classicista Müller-Graupa (en *Glotta* XVIII, 1926, 143), apareix en Plini en doble forma *iulus* i *iulis* i fóra manlleu del grec, on seria també *ἰουλος* i *ἰουλις*. Ni Ernout-M. en diuen res, ni podem quedar convençuts, sobretot en un nom tan breu, del manlleu del grec, i encara menys excloure'l; Boisacq (p. 379) no recull el nom del peix i sí solament un substantiu (potser només coincident) *ἰουλος* que significa «duvet, barbe naissante», «gerbe de blé» i «mille-pieds ou scolopendre» al qual es pot assignar una etimologia **φι-φολνος* «crépu» (reduplicat de l'arrel *φελ* 'girar, ro-

dar, tornejat, voltar').

Tot plegat resta bastant insegur, i més especialment la identificació del nom del peix amb la paraula grega de tals significats, ni que sigui el nom de l'escolopendra. Bolelli (*It. Dial.* XVIII, 44-5) també es decanta a negar aquest últim extrem, afegint que «in greco ἰουλος è anche il nome di un pesce (in Eratostene, presso Ateneo 1.7, 284d.), i lessici dicono que è lo stesso che *Coris iulus* L. pesce marino di color rosso».

Ara bé Jud, en el seu estudi comparatiu dels noms dels peixos del Llac Lemán amb els de Polèmius (*BGPSR* XI, 34, referint-se també a Barbier *RLR* LIV, 168), va relacionar el nom de Polèmius amb el su-fr. *jola* 'perca' («Barsch»), i amb l'ldg. *jol* «athérine, poisson de mer», que el *TdF* exemplifica en el felibre montpellerenc O. Bringuier, i amb el qual identifica *juvel* (rimant en -el) en Nicolas Fizes, que era també de l'Erau (Frontignan, † 1715); el d'ic. de G. Azais (dept. Gard) el definiria com a 'gobi', i ell o Mistral els relliguen, a base de formes diftongades *j(i)uel*, *juol*; ço que, dialectològicament i en fonètica, no és gens clar.

A base del treball de Jud el *REW*₃ (4590a) va instituir un article **JÖLLOS* «wohl gallisch». Tampoc això, i encara menys, és correcte fonèticament (almenys per a *ju(v)el*, i les formes catalanes), però més que *-öllos* sigui terminació cèltica coneguda. D'altra banda notem que, a base d'una estructura com la de **JOLLOS*, la terminació no pot ser cap sufix, com ho és *-öllos*; i que tampoc lliga bé amb la forma transmesa per Plini i Polèmius. I a Bolelli tampoc l'ha convençut; però hi afegeix un ross. *joell* 'atherina', per al qual remet a Eug. Rolland (*Faune Pop.* III, 147).

El tenim ja en una llista ross. de 1379: «item, lagostis, *juels* -->» (*InvlC*, s. v. llagostí). L'àrea del nom rossellonès en tot cas deu continuar fins al Port de la Selva, car allà degué aprendre'l JM Sagarra: «La seva mare li havia fregit mitja dotzena de *juells* i li havia guardat unes quantes patates» (*All i Salobre*, 32) (semblantment *AlcM*).

A desgrat de la suspecta fonètica, em sembla, però, que no manca base, ferma o poc ferma, per mantenir una connexió etimològica entre *juell*, el ll. o gallo-llatí *JULIS* i *juliola*. Es podria suposar una altra base **JULIELLUS*, amb sufix diminutiu paral·lel al de **JULIOLA*; i pensaríem d'una banda en *yl > y (> zero)*, o bé dissimilació d'una altra mena; això també donaria compte del *juel > juvel* de Fizes, amb fonètica més acceptable que el suposat **JOLLOS*, car al capdavant tampoc no fóra inconcebible que des de **JULIOLUS* (= -OLA) els factors dissimilatiu o haplòlogics haguessin conduït al *jol* de Bringuier i al fr-prov. *jola*.

Tornant a la *juliola*, ens intriga la forma palamosina *jolivia*, donada com a pròpia de Palamós per *Plaja* (supra); ell mateix afegeix que es diu a Calella de Palafrugell *jolivia vera*, per al «C. Barbus», que és *barbo* cast., *barbuda* a Bna., Tossa, St. Feliu de G., Palamós, l'Escala i Cadaqués. Confirma el nom Josep Pla, que dóna *julivia* a la *Guia de la Costa Brava* (230) i, ocm a propi de Palafrugell, en *L'Empordanet* (22-3), en lloc de *guinla* usat a l'Escala, Roses i Cadaqués;